

TWEEDE HOOFDSTUK.

HET FETISCH-KARAKTER VAN HET NATIONALISME.

I.

In het vlijmscherpe hoofdstuk over „het fetisch karakter van de waar en haar geheim”¹⁾ zegt Karl Marx: „Het zijn slechts de bepaalde maatschappelijke verhoudingen der menschen zelf, die hier de waanbeeldachtige vorm eener verhouding van dingen aannemen. Om daarvan een gelijkaardig voorbeeld te vinden, dienen wij naar de nevelregionen van de religieuze wereld te vluchten.”

Dit geldt niet slechts voor de bovenzinnelijkste wanbegrippen der menschen van „de waar”, maar ook voor schijnbare reële dingen, zooals het nationalisme.

Na onze voorgaande uiteenzetting van het oer-begrip der „natie” treedt, door haar tegenovergestelde beteekenis, dit woord eerst in de laatste eeuwen duidelijk te voorschijn, als een woord dat een *andere* beteekenis heeft gekregen. Een begrip en beteekenis, die haar oer-sociologischen inhoud niet dekt. Het begrip is, zooals in den loop der eeuwen de menschen geheel hun zijn, hun belangen verbovenzinnelijkt hebben, zoo blijkt bij diepgaander onderzoek, dat ook de eerbied, de fanatistische opoffering aan het z.g. *vaderland* een waanbeeld is.

Een analoog beeld van deze verbovenzinnelijking van de liefde voor het vaderland, enz. bespeurt men bij de Australische negerstammen, die als de meeste volkstammen, op dien trap van ontwikkeling levende, een totembeeld als oer-schepper (ook vrouwelijke totembeelden bestonden en bestaan er, waar de moederlijke stamboom gevolgd wordt) door de stam en stammen wordt vereerd. In zijn boek over de „Oorsprong van de religie en het godsgeloof” deelt Heinrich Cunow mede, hoe dat totembeeld bij de Australische volksstammen oorspronkelijk een bloedgemeenschapsnaam, langzaam verheiligd wordt als de schepper

1) K. Marx. „Das Kapital”, Bd. I, pag. 36. 5e Auflage.

van de stam en stammen en het A1. C unow ontleedt dan, hoe deze oer-waan uit de zeer logisch zich ontwikkelende levensverhoudingen dier volkeren op dezen trap van sociale en geestelijke ontwikkeling ontstaat; hoe deze geesteskultus instinktief uit het sociaal-egoïstisch belang van het individu en soort. „De oorspronkelijke geesteskultus berust geheel en al op het principe van *Do ut des* — ik geef u, opdat gij mij iets zult teruggeven.”

In de overgangperiode van de voorhistorische gemeenschappen naar het tijdperk van het persoonlijk eigendomsstelsel met haar klassetegenstellingen, waar door de slavernij de grondbewerkende arbeider gekluisterd was als roerend bezit van den heer, was de natio-heiligheid nog geen algemeen belang. De natio, dat waren de landheeren, de priesters en de machtigen. Het Romeinsch keizerrijk vorderde geen nationalisme; de slaven moesten, zij behoeften evenmin begeesterd te worden als de machinale moordenaar, het paard of de mitrailleur. Het Christendom was door hier niet nader uiteen te zetten redenen kosmopolitisch. Haar oorspronkelijke menschenliefde-propaganda was grenzeloos, er waren nog geen juridiek-beschreven grenzen. De groote volkenverhuizingen zouden eerst in de middeleeuwen door toevallige nederzettingen een nieuw ontwikkelingstijdperk in productie-proces en politieke organisatie inleiden.

De Germanen en Romanen vestigen zich en ontplooiën een politieke en economische organisatie-kracht. Na den ruwen, roovenden Noorschen barbaar en landelijken roofridder, die de wegen voor den opkomenden handel onveilig hielden, komt de veiligheid-rechtsnormenverdediging van die veiligheid eischende handelsstand en klopt niet vergeefs bij de machtige landheeren aan. Zij stellen, ook volgens den stelregel „Do ut des”, hun politiediensten ter beschikking.

De moderne staten, groeiende in de geboorte-weeën van een nieuw tijdperk, zooals Friedr. Engels opmerkt ¹⁾, trekken de groote geografische lijnen van hun machtsgebied. Naast den handel met waren uit het Morgenland komt de Avondlandsche stad met haar nijverheid. De handelslieden verlangden veiligheid en bescherming in het gebied waar zij hun waren brachten, maar specifiek be-

¹⁾ Zie Engels „Het ontstaan van de familie, eigendom en staat”.

grensd was dat gebied niet; zij waren kosmopolieten, omdat de handel geen grenzen kent. Anders de opkomende nijverheid. De stedelijke nijverheid was binnen het omwalde of ommuurde vlek gebonden. Deze had wel een begrensde bescherming noodig. Het gildenwezen was haar sociaal-ekonomisch en politiek „beschermingstelsel”. Maar nog altijd woelt en vecht de upper-ten, de adel, enz. om machtsbehoud en machtsuitbreiding. In Vlaanderen bijv. — ook in Noord Nederland — zien wij èn Fransche èn Allemanische (Duitsche) èn Vlaamsche ridders, graven enz. met en zonder sanktie van de kerkprelaten, vechten om het machtsgebied. Als graaf de Dampière de Vlaamsche stedelingen steunt tegen de Fransche ridders enz., doet hij dat, omdat hij ze voor *zijn* doeleinden kan gebruiken.

De strijd van de stedelijke democratie van de 13e en 14e eeuw tegen het patriciaat en de adel heeft de oude geschiedschrijver in het teeken van het „nationaal bewustzijn” willen stellen. Zoo beschouwde men den Gulden-sporen-slag als een ontwaken van het Vlaamsch-nationale bewustzijn¹⁾.

Er was toen, in de middeleeuwen, nog geen spoor van nationalisme-patriotisme. De volksopstanden der 12e—13e eeuw in alle landen, waren uitbarstingen niet van een gefetischeerde *volksziel* (!), maar door socialen nood en neerdrukking veroorzaakt. Eerst de 16e- en 17e-eeuwsche handelsstaten bereidden dezen geesteswaan.

Zoo leverde ons de geschiedenis van de 80-jarige oorlog-periode in Nederland de meest treffende voorbeelden van dit verideologiseeringsproces der kapitalistische belangen als een algemeen, zoogenaamd *staats-* of nationaal belang van geheel de menschengroep binnen deze naar historisch toeval getrokken grenzen. Het staatsbelang, het belang van de regeerende en heerschende klassen en standen, werd ideologisch gedemokratiseerd.

Het is een zeer juiste uiteenzetting, die Bernhard Becker in zijn boek „Het misbruik van het Nationalisme”²⁾ van de leugenachtigheid en ideologie van het zgn. democratisch element in het nationaliteitsprincipe heeft gegeven.

1) Voortreffelijk heeft Prof. H. Pirenne in zijn „Histoire de Belgique” tom. I, er op gewezen, dat deze strijd niets heeft uit te staan gehad met „nationaal bewustzijn”.

2) Bernh. Becker. „Der Misbrauch der Nationalitäten prinzipie” Wien 1867.

De strijd tegen de Spaansche overheersching in Nederland, au-fond een economisch-politieke, werd nog gevoerd onder den religieus-kerkschen dekmantel, maar ontkiemde reeds het fetisch-nationalisme in modernen zin. Toen de zeeroover Piet Hein een Spaansche zilvervloot met 11½ millioen kaapte, zooals een moderne onderzeeër een handelsschip oppikt, werd deze Piet Hein de Nederlandsche nationale held, waarmede wij van geslachten, tot op dezen dag, in school, kerk en poëzie vergiftigd werden. Toen de Lumeysche piraten den Briel innamen als echte zeekapers, waarmede de Groote Willem I zich eerst niet wilde encanilleeren, zongen ze waarlijk niet „In naam van Oranje doe open de poort”, waarmede de nationale rijmelarij ons eeuwen verleugende.

Toen de vereenigde provinciën zich van het Spaansche juk bevrijdden en den Statenbond stichtten¹⁾, vestigden zij, volgens de officieele meening der geschiedschrijvers, de Nederlandsche nationaliteit. Zeker, volgens het burgerlijke, maar sociologisch foutieve, spraakgebruik kwam er met de Unie van Utrecht een Nederlandsch staatsverband. Dat was echter geen verband van *gelijkberechtigden*, zooals een „natie” beteekent, maar een samenvatting onder een juridiek staatsgeweld van sociaal-gesplitste klassen. Het Nederlandsche volk in al haar lagen had geen deel aan de bevrijding, aan de goudvloed, die de gouden eeuw bracht. Waar de kooplieden en andere rijke lieden schatten verdienden, had de lagere bevolking niet meer dan dagelijksch brood, om, zoodra de handel stilstond, in armoede te vervallen; zeide de De Bosch Kemper in zijn „Geschiedenis der armoede in ons Vaderland.”

De democratische phrase van het *algemeen* belang in het nationaliteitsprincipe had de heerschende klasse noodig voor haar konkurrentiestrijd tegen andere volksstammen. De handelsoorlogen werden tot *nationale oorlogen gefetiseerd*. De officieele wetenschap en de kunst, de kerk en de school brachten de ideologie als traditie voort en betooverde het begrip bijna tot een god-mensch begrip: de *nationale held*.

De politieke en militaire held werd het politiek beeld,

¹⁾ Velen beschouwden zich als een „bond van Staten”, zooals Holland—Zeeland met haar economisch overwicht pretendeerde en handelde als zoodanig. Zie Prof. Rob. Fruin „De Nederlandsche Staatsinstellingen”.

waar de volksstam van geslacht tot geslacht tot haar „idealen” in verwezenlijkt ziet.

In Frankrijk is het Napoleon I, in Nederland Willem de Zwijger, in België dreigt het koning Albert te worden.

II.

Zooals het nationaal gevoel, nationaal bewustzijn, enz. door de heerschende klassen gefetiseerd is tot een heilig, ontastbaar, maar instinktief element van geheel de bevolking van een staatsmachtsgebied, zoo smelt dit begrip weg als sneeuw voor de zon, in het licht van de *algemeen*-rechtskritiek. De burgerij, de heerschenden, hebben dit, hoewel uit de toestanden en gedachten logisch groeiende, waanbeeld geschapen uit de behoeften van *hunne* belangen.

De staat was *hun*, der heerschende, beschermheilige; hun totemdier of plant, de schepper en beschermer van *hunne* belangen. De grootheid en de roem van den staat werd nationale roem en grootheid — alsof alle lagen, vooral de bezitlooze werkersstand, ook deel aan die grootheid, aan die roem hadden. Zij waren de werktuigen, het slachtvee, waarmee die roem, die grootheid, die kultuur gemaakt werd — maar voelden en begrepen van die kultuur niets. Hoevelen van de Nederlandsche bevolking zouden iets van de schilderkunst kultuur der 17e eeuwers hebben begrepen; hoevelen konden de taal van Hooft, Vondel, enz. lezen en begrijpen? Het gepeupel was kultuurloos, evenals negentig procent van de tegenwoordige arbeidersklasse kultuurloos is. De kultuur was en is niet voor háár.

De renaissance en humanistische kunst en wetenschap-kultuur was voor de geleerden; hun Latijn verstond de massa niet. De Hervormerstaal werd de massa in niet altijd fraaie weergave gegeven; ook toen had de massa deel aan het leed en droeg zij, in haar proletarisch-revolutionaire sekte der Wederdoopers, een mystischen bevrijdingswaan, maar onderging nieuwe ellende en druk der calvinistische uitbuiters; die deze kunst niet minder verstonden dan de katholieken.

Vervolg de historie van de menschheid sinds den oorsprong van het persoonlijk eigendom en haar klassenscheidingen der

maatschappij in het algemeen, en die der staatkundig begrensde landsgebieden in het bijzonder, overal vertoont zich in haar diepste diepte en achter iedere groote beweging of strijd, de demon van de klassenbelangen.

Zoolang men het menschelijk bewustzijn, haar denken en voelen, als ontastbare begrippen abstraheert, moet men tot een verbovenzinnelijking komen.

De 17e eeuwse wetenschappelijke inleiding van de latere wetenschap kon het godsbegrip niet meer gebruiken als ideologie voor het staatsbelangen-ideaal.

Het staatsbelangen-ideaal werd zelve heilig naast god, de staat — als nieuwe fetisch. De fransche materialisten der 17e en 18e eeuw hebben dit natio-belang met de z.g.n. abstracte rede gefetiseerd.

Die in de inhoudlooze „vrijheid” een waarborg, een element, een wezenlijkheid van algemeen-rechtsgelijkheid ziet, zal in de Fransche revolutie van 1789, evenals in hare karikaturen der 19e eeuw tot 1848 een nationaal belang zien.

Voor haar is des dichters klaroengeschal:

Allons enfants de la patrie

Le jour de gloire est arrivé,

de bezieling van een *wezenlijk* begrip, voor ons is zij de uitdrukking van een nieuwe klasse-heerschappij, die der kapitalistische bourgeoisie. ¹⁾

Kan het frappanter bewezen worden hoe weinig natio, d.w.z. algemeen belang er uit de fransche revolutie te voorschijn trad, dan met een verwijzing naar de felste uitbuitingen en scherpste klassenstrijd, die er in de 19e eeuw voor het voetlicht trad? Waar was het nationaal belang toen de mechanica in Engeland

1) De Fransche boeren, die ontlast werden van eeuwenlangen leenheerlijken druk, zagen in de Fransche revolutie hun belangen verwezenlijkt; de overwinning van de revolutie was hun *m a t e r i e e l*-nationalisme. Zelfs niet-Franschen bejubelden het „Allons enfants de la patrie”. In Duitschland zoowel als in België, ja zelfs in de onderaardsche gewelven van Rusland voelden enkelen zich, en gaven daar ook uiting aan, Fransch-nationaal. Dit was echter geen nationalisme in de burgerlijke, maar in de *r e v o l u t i o n a i r e*-gedachtebeteekenis van het toenmalig begrip van dat woord. Zooals wij, d.w.z. een deel van het internationaal klassebewust proletariaat, ons in 1905--'06 in zekeren zin Russisch-revolutionair-gezind voelden.

aan het einde der 18e en 1e helft der 19e eeuw den hopeloozen strijd tusschen mensch-arbeider en machine-arbeidskracht ontbrandde; toen vrouwen en kinderen door gebrek aan voldoende weerstandskracht van het mannelijke loon naar de fabriek werden geprest, toen de levensmiddelenvervalscht werden om tòch laag in prijs te zijn voor de zwakke koopkracht der arbeiders; toen de eene klasse, het fabrieksproletariaat getergd en uitgebuit, als leeuwen moest vechten voor het vereenigingsrecht, toen de bourgeoisie millioenen vergaarde en hardnekkig weigerde hun natio-genooten recht te doen wedervaren?

Waar was het nationaal belang der langzaam maar zeker naar den pauperstand afdalende arbeidersklasse van Nederland, toen 'n Oranjetelg met behulp van zijn klieken zich op Neerland's troon liet verheffen?

Waar was het nationaal belang van de Fransche arbeidersklasse, nog bloedend worstelende tegen den klerus en den adel met de nieuwe heerschers, de bourgeoisie, toen diezelfde bourgeoisie haar door de wet van Charpentier in 1791 de vrijheid van vereeniging ontnam en telkenmale in bloedige conflicten meesleurde, waarvan zij en zij alleen de smarten en de lasten van moest dragen?

Waar was het nationaal belang der Belgische gedemoraliseerde volksklasse, toen zij de onafhankelijkheid tegenover Holland bevocht?

Waren de herhaalde uitbarstingen van de getrapte en uitgemergelde mijnwerkers, de brutaal-weg middeleeuwsche wetgeving tegen het vereenigingsrecht, bewijzen van het nationale belang?

Het is een fetisch, een waan-begrip, een veel dwazer, onreeëler dan het totem-beeld van den Australischen negermensch.

III.

De kultuur! de moderne kultuur! . . . , phantastisch bedrog!

Er is geen kultuur voor de geheele „ slechts voor een *deel* der menschheid. Er is een kultuurpest, die moderne kultuur heet: *infanterie, cavalerie, artillerie, zeppelin, duikboot, mitrailleur* en *fleizige Bertha*. Het bijna onzichtbaar greintje kultuur, dat de arbeidersklasse zich door bovenmenschelijke opofferingen heeft

veroverd, is niet nationaal, maar *Internationale Kultuur*¹⁾ en wordt steeds weer vernietigd door de haar ondermijnende verscherping van den klassenstrijd, steeds akuter en veelvuldiger wordende economische crisissen, de brutaal-imperialiste roof en oorlogsverwoestingen.

Subliem en onovertreffelijk is de bladzijde, die Gorter in zijn boekje²⁾ schreef over „de cultuur”:

Van dit algemeen perspectief der ontaarde cultuur, kan men in het bijzondere het kulturaandeel der verschillende landen de revue laten passeeren:

A. Duitschland: Die de *outside* van het sociale en politieke leven als het trouwe reflectiebeeld van de *inside* van dat leven beschouwt, zal den *schijn* voor het *wezen* aanzien.

Zeker heeft de arbeidersklasse in de opgangperiode van Duitschland's sociaal-economische macht, na een geweldige botsing met de heerschers, zich een machtig stuk organisatie veroverd. Maar is daarom de meerderheid van de geheele arbeidersklasse tot een kulturbegrijpend en voelend element geworden? Afgescheiden dat de Deutsche kultuur (waarover thans zooveel gespot wordt) geen product is van louter en alleen van vreemde invloeden vrij zijnde *Deutsche* kultuur is.

Kultuur is nog nimmer binnen enge landsgrenzen gegroeid, maar is de som van economische, politieke en geestelijke voortbrengselen van *de geheele denkende wereld*.

Hebben de Deutsche (Saksische, Beiersche, Badensche, Pruisische) arbeiders inderdaad zooveel betere sociale en politieke positie dan de Engelsche en Fransche arbeiders?

Is de kinderarbeid, de vrouwenarbeid in de laatste 15 jaren niet schrikbarend toegenomen? Lijden zij niet vreeselijk onder de levensmiddelenvervalsching en de steeds toenemende duurte?³⁾

1) Is het moderne of het syndicalistisch vakverenigingswezen een vrucht van Nederlandsche praktijk of denken? — Zij is Engelsche, Deutsche en Fransche import! Is de opportunistische politiek van de S. D. A. P. geen Deutsche en Fransche import? Is de coöperatie geen Belgische en Engelsche import? Is ons geheel denken en organisatieleven niet bevrucht met groote denkzaden van internationale socialistische kultuurkrachten?

2) H. Gorter, Het Imperialisme, de Wereldoorlog en de Sociaal-democratie. Uitgave S.D.P.

3) Men denke slechts aan het Berlijnsche Nachtsylenvoorval in 1913.

Zijn de loonen daar zóó hoog, dat zij aan de moderne minimum levensseischen voldoen?

Denk eens aan de mijnwerkers in het Roergebied, aan de textielarbeiders in Saksen en elders, aan de gesweateerde konfektiewerkers en -werksters.

En de militaristische zuigpomp, die hen economisch uitput en geestelijk ontaardt. Is dáár inderdaad zooveel kultuur, dat de arbeidersklasse haar geheel bestaan behoort te laten ruïneeren; haar leven verwoesten?

B. Engeland. Zeker! het politiek odium, dat er gedrukt is op de Engelsche kultuur, is democratische vrijheid! Aan phrases geen gebrek. Is ook daar niet een millioenenleger van ongeschoolden, uitgepersten, van bedelaars, van proletarische decadenten?

Hebben de rapporten der laatste jaren geen tergende toestanden bij de textielarbeiders in Engeland aangewezen, wier analogie men in de eerste helft van de 19e eeuw moet zoeken?

Heeft de felle klassenstrijd der laatste jaren in Engeland niet bewezen, dat de arbeidersklasse *achteruit* is gegaan, d. w. z. grootere groepen van de eenmaal geschoolde en rustig geworden arbeiders steeds sterker voelen haar achteruitgang en terugzinken tot den toestand van de ongeschoolden, wier proletarische klasseperspectief zij gemeden heeft en zich is gaan voelen als een nieuwen stand?

Het arbeidsloon is in verhouding tot de levensmiddelenprijzen, de veelvuldig wordende werkloosheidperioden, gedaald, de onderconsumptie verergerd. De strijd op louter parlementair gebied zonder uitzichten en de vakbewegingstrijd steeds moeilijker. Ook dáár het imperialistisch monster steeds dreigender.

Waar is daar de kultuur van de volkslagen?

C. Frankrijk. De Gallische haan schijnt zijn stem verloren, hij teert op een aureool van vroeger rebellen-heroïsme, waaruit ziet men dáár de kultuur?

Is het die van de geblaseerde bourgeoisie, de parasiteerende bourgeois of die van de in neurasthenische vrijheid levende, bandeloze Parijsche apachenbende?

De arbeidersklasse zwoegt in bittere maar geparfumeerde ellende; haar demagogische politiciens leven of van het afval der „haute

finance", of „promesse le soleil" aan hunne kiezers en geven hun zitvlak te zien, zooals een geestig teekenaar van „Le Père Pénard" indertijd eens scherp uitbeeldde. De met hun idealen omhoog kruipenden bedrogen haar en knevelden haar met haar eigen spraakgebruik. De onderdrukking van de in staatsdienst werkende vereenigingsvrijheid en een karikaturale 10-urendag.

En de vervuiling van het openbaar leven, de finantieele en de rechtscorruptie aldaar? Als men dat cultuur wil noemen, dan moet men het maar zeggen. Maar de Fransche cultuur, dat is nog altijd de parvenu-cultuur, de cultuur van Jourdain uit Molière's „Bourgeois-gentilhomme", maar geen cultuur voor geheel de Fransche menschheid.

D. Nederland. Als Jan-Salie, juffrouw Laps, Slijmering en Batavus Droogstoppel de pionieren van een nationale cultuur zijn — dan hebben wij in Nederland een natio-nale cultuur.

Het Nederlandsche proletariaat, nog steeds met lange werktijden werkende, en lage loonen, politiek onrecht, geestelijk, in haar meerderheid kerksch en slap — heeft dat deel aan die z.g.n. cultuur?

Indien men de „bluf" van de z.g.n. politiciers wil gelooven, dan is de opgeblazen kikvorsch, de moderne politieke en vakarbeidersbeweging reeds zoover gevorderd, dat zij een „nationale cultuur" tegen haar omringende barbaren moet verdedigen!

De sociale wetgeving? met de Treubsche leening voor jaren aan jaren opzij geschoven. Het algemeen kiesrecht onder de pest van den Godsvrede begraven; en als het eenmaal uit het graf weer te voorschijn zal worden gehaald, dan zullen de Treubs en hem met organische injecties inspuiten, opdat het voor onafzienbaren tijd een politiek skelet zal blijven. En het staatspensioen? en de nationale ondersteuning in dezen misère-tijd? Wat zullen de Nunspeetsche vluchtelingen een glorierijken roem meedragen van de natio-nale cultuur der Nederlanders ¹⁾. De cultuur van Nederlanders als overal elders in de 5 pCt. vaderlandsliefde voor de Staatsleening — dat is haar klassieke cultuur.

E. België. Is het hier de cultuur van de onder priester en landheer nog geheel middeleeuwsch gebukte Kempische en West-Vlaamsche boer? Is het de uitgemergelde weversbevolking, het vlasbrakersgezin

¹⁾ En de cultuur, om vluchtelingen in Goudsche broeikassen op te sluiten!

in Gent's heerlijkheden en aan de Leije; is het de des zomers naar de steenbakkersgalijen gezweept en des winters in de groote steden tot losbollen en achtste rang hoeren opgevoedde vrouwen en meisjesbevolking, of de doorzopen mannelijke troep; is het de grootsteedsche, achterhoeksche, dief-, souteneur, nietsnutter type van Brussel, Luik, Antwerpen? of de zich rijk stelende en slampamperende natiebaas en zijn aanhang, de van het dokkerszweet hoereerende en zuipende reedertype van Antwerpen, of het Brusselsche leef-er-maar-op-lostype, of de kleine, kleine, zeer kleine schare intellectueelen, zelf bedeed met onrijpe gedachten!

De groote, overgroote schare, twaalf, dertien, veertien en meer uren werkende bevolking, tegen arbeidslooonen waarvan meer dan 34 pCt. niet meer dan 2 frs. daags bedraagt, 30 pCt. van 2—4 frs. en de overige boven 4 frs. — heeft die een kultuur te verdedigen? Wat is haar nationale band, waarvoor zij thans haar kinderen, broers, vaders, vrienden, bekenden, heeft zien slachten, haar bestaan heeft laten ondermijnen? Was het de klerikale uitpompings- en neerplettingscultuur, was het de liberale bedrogpolitiek, of de socialistisch-politieke bluf, die haar in beroering bracht? Neen. neen, en duizendmaal neen!!

Wanneer W. H. Vliegen beweerde¹⁾, dat België trots zijn taal en zedenverschillen een aaneengeschakelde eenheid vormde, dan legt deze slechts getuigenis van eigen onwetendheid af.

Nog kort voor den oorlog heeft Destrée gestreden voor bestuurscheiding van deze politieke beddenbak, zooals men oneerbiedig België noemde.

Er is op België geweest hoe sterk de nationale intuïtie werkt; het verhaaltje van Multatuli over „*schijn*” en „*blijk*” heeft nog altijd haar groote beteekenis. Het *schijnt*, dat daar nationale liefde, heiligheid sprak, het *blijkt* dat het in geen en deele een zich vrij uitende wil was, toen men in oorlog ging.

Heeft het volk gesproken? Kan het volk spreken? De militaire diktatuur sprak: *Gij moet*. De politiek-geestelijke diktatuur sprak: *Gij zult*.

Voor diegenen die durven beweren, dat hier in België en overal

¹⁾ In een rede voor de socialistische studenten gehouden te Amsterdam in Januari 1915.

elders van een bewust handelende uiting des volks sprake was, heeft men maar één woord: *Leugen!* De massa's werden politiek en ideologisch door de plotselinge overrompeling *bechloreformiseerd!*

Zij hadden geen *wil*, zij kenden geen *bewustzijn*, de militaire diktatuur spreekt: *Gij moet*. Of de krijgswet zegt: *de kogel*. De geestelijke diktatuur der politieke e. a. ideologieën verblindt de massa. Zij chloreformiseert de massa met het „heilige Vaderland”, de „*onafhankelijkheid*”, de heerlijke „*cultuur*”

En dat noemt men een bewijs van de in nationale richting zich openbarende les van den oorlog. Als ge geen bedriegers zijt, die zoo durft spreken, dan zijt gij weetnieten!

Een massa kan slechts kracht ontwikkelen als zij massa blijft, d. w. z. als zij sáám beraadslaagd heeft, als zij saam optreden kan.

En dat heeft de massa niet, zeker, enkele dagen voor den oorlog heeft men in Duitschland en hier en daar elders vergaderd, maar dat was nog geen tot verzet *beramende* en *besluitende* voorbereiding. Daarvoor was zij sinds een 15-tal jaren te verslapt, opportunistisch ontkracht.

Waarom moet dan toch toegeschreven worden, dat de proletarische massa en nog wel de z.g.n. *bewuste* massa, waant van nationale grootheid voor haar klasse iets te verwachten? Het is de van geslacht tot geslacht, als een bijna onuitroeibare imaginatie-ziekte voortgeplante denkbeeld, dat ook de proletarische klasse economisch en politiek zich zal kunnen opwerken, als de staat, d.w.z. de burgerlijk-kapitalistische staatsmacht, dus de klasse die háár meerwaarde uitpompt, nog grooter machtsbevoegdheid zal hebben.

Nog steeds heerscht er in de arbeidersmassa (en dit wordt, zooals wij verderop zullen zien, door de Revisionisten en daadlooze Marxisten mede aangewakkerd) het waanbeeld, dat de kapitalistische staatsmacht hetzelfde beteekent als algemeen belang.

Het kapitalisme, zijn politieke en geestelijke werktuigen pompt ons, het proletariaat, van onze kinderjaren, totdat wij grijs geworden zijn, in, dat het belang van den staat (het politiek attribueert der bezittende klasse) ook *ons* belang is, omdat wij toevallig één taal spreken, z.g.n. één wetgeving hebben (hoe-

wel de rijke dief gedekoreerd wordt, terwijl de arme dief maanden straf krijgt, enz.) en zgn. één historie, één klimaat, enz. enz. De denklooze, denktrage arbeidersklasse luistert naar de politiciers, die haar beloven.

Treffend komt de verfetischeering van dat begrip voor het voetlicht, als men spreekt over „geschonden rechten”. Ieder machtsmisbruik enz. is kwellend. Toen de Belgische regeering, tijdens de algemeene werkstaking geheel haar leger bijeenbracht om bij het minste verzet (zelf het verzet uitlokkende), deze Belgen in bloed te smoren evengoed als nu de Duitsche regeering in België doet. Het hangt er maar van af *wie* er brutaal en moordend optreedt voor de meeste ideologen.

Nu en dan rebelleeren de arbeiders, maar niet lang en vaak gelijk aan een kind, dat men met 'n valsch speentje in slaap sust. Treffend illustreeren het de Duitsche en Oostenrijksche vakvereenigingsmensen. Lieden, die de menschen overbluft hebben dat ze zoo geleerd, zoo bewust, zoo revolutionair waren.¹⁾

Zij wanen bij zich zelf, (en brengen die waan als cholerische besmetting ook bij hun kameraden over), dat de eventueele expansie van de Duitsche of Oostenrijksche staatsmacht (lees: kapitaalmacht) voor hen méér werk, méér loon, minder arbeidsduur, goedkoopere levensmiddelen, betere sociaal-politieke hervormingen, kortom een algemeen sociaal-economische verbetering en kultiveering van de arbeidersklasse zal zijn.

Het *Do ut des* van den Australischen neger voor zijn totembeeld, ontpopt zich dus bij de arbeidersklasse als haar „nationaal bewustzijn.” Het kapitalisme met zijn tweezieligheidsideologieën der vereenzelviging van het kapitalistische staatsbelang met het volksbelang heeft ook de soc. arbeidersklasse nog in zijn vangnet gevangen — omdat haar tot nog toe het *socialistisch* bewustzijn in denken en voelen heeft ontbroken.

Zooals de volksstammen op den trap der wildheid (barbarij) hun materiële belangen verbovenzinnelijkten in natuurverschijnselen en andere langzaam gegroeide mythen en legenden; zooals de geestelijke pionieren van de 14e en 15e eeuwse hervormers

¹⁾ Adolf Braun heeft in een raak artikel in „Der Kampf” van Februari 1915 op het utopisme van dat verschijnsel gewezen.

hun fetisch, den protestantschen of calvinistischen god, als een vrijere door de mensch zelf gekende, maar door zijn wilsbeschikking in haar levenslot vooraf bepaald werd, daar de armen en rijken door gods wil daartoe vóórbeschikt (gepraedestineerd) waren, en daar niets tegen te doen was, daarmede de verideologiseering van de baanbrekende vrije warenproductie weerspiegelden; zoo is de moderne arbeidsklasse in dit vangnet van de kapitalistische bovennatuurlijkheidsleer blijven steken, n.l. dat het nationale (lees: kapitalistisch staats-) belang ook het *hare* is — dat zij, de arbeidersklasse ideologiseert, ook haar materieel en geestelijk belang gediend is door zich op te offeren voor het kapitalistisch staatsbelang.

In plaats van deze onware, tot misdaad geworden waan met ieder middel, door daad en geschrift uit te roeien, heeft de moderne(?) sociaal-democratie deze waan versterkt, omdat het grootste gedeelte van haar leiders òf nooit geloofd heeft in òf reeds het geloof en vertrouwen verloren heeft in de internationale arbeidersklasse en haar revolutionair ideaal.

Als de historie van de socialistische arbeidersbeweging der laatste 15 jaren tot aan de debacle-politiek van het Internationaal Bureau van 28—30 Juli 1914 zal worden geschreven, zal de verburgerlijkings-methode, die opportunisme heet, en als zgn Revisionisme, Reformisme, als theoretisch systeem haar intocht deed, als het grootste, als het meest bedriegelijke en misdadige element van deze debacle worden beschouwd.

Het revisionisme als theorie ging uit van de stellingen:

a. dat de maatschappelijk-economische ontwikkeling niet, zooals Marx had uiteengezet, het concurrentiewezen van de warenproductie moest leiden tot een onafgebroken proces van accumulatie van de productiemiddelen, dus tot concentratie van het kapitaal, maar dat er volgens de revisionisten een aanmerkelijke decentralisatie te bespeuren was in dit proces;

b. dat dientengevolge, sub a, de crisis-cyclus over langer tijdperken zal gaan;

c. dat er een aanmerkelijk *zachtere* stemming in den klassenstrijd zich openbaart, en dat er meer *verzoenende geneigdheid* van de zijde der kapitalisten en verstandige regeerders aan het daglicht treedt;

d. dat door de machtsverovering van het proletariaat met haar politieken strijd, haar vakbeweging en haar coöperaties, de heerschende klasse geneigdheid toont deze natuurlijke ontwikkeling niets in den weg te leggen om zich te voltooien.

Afgezien van nog andere zuiver wijsgeerige conclusies die men aan deze theorie vastkoppelde, kwamen deze lieden, op grond van voorgaande stellingen, tot de overwegingen, ten eerste: dat de klassenstrijd niet meer zoo bruut en akkuut zal worden gevoerd, en de *beweging* in staat zal worden gesteld het *kapitalisme uit te hollen*, zoodat het *beginsel* maar *bijzaak* worden zal; ten tweede: dat door een verstandige, praktische, met *deze* feiten en verschijnselen rekening houdende politiek een overeenkomst met de vooruitstrevende democratische burgerpartijen mogelijk wordt.

Dat was de *nieuwe* theorie!

Wat leerde de beproefde, oude praktijk van het kapitalisme?

Eerstens: dat niet het kapitalisme zijn roofdierennatuur had verloren, maar zijn nieuwe verklaarders hun *inzicht*, hun *beginsel*, hun *juiste kijk* hadden verloren.

Tweedens: dat de na 1900 gepubliceerde rijksstatistieken omtrent de economische ontwikkeling uitwijzen, dat er een nog ontembare, zelfs scherper werkende akkumulatie tendenz in het kapitalisme aanwezig is en de concentratie van het werkelijke kapitaal sneller en wreeder werkt, meer absolute en relatieve bezitloozen maakt!

Dat de crisissen heviger en in korter termijn elkaar opvolgen en steeds langer van duur zijn;

dat de klassenstrijd feller dan ooit door het kapitalistendom wordt geprovoceerd; dat de politiek van de heerschende klasse zich steeds brutaler vermomt in huichelachtige spitsvondigheden en haar *imperialistische roofzucht bementelt onder het gefetischeerde nationale belang*;

dat, waar zij de arbeidersbeweging onverbiddelijk het medezeggenschap aan de kapitalistische heerschappij ontzegt en bekampt, zij zich meer naar waarheid, meer oprecht toont dan waar de bourgeoisie de arbeidersklasse poogt in haar politiek vast te klinken en haar mede-verantwoordelijkheid oplegt.

Er van afziende het theoretisch bankroet van deze nieuwe theorie nog nader te releveeren, is het van meer en ge-

wicht de *praktische politiek*, die zich aan deze theorie bond, te ontleeden.

De praktische politiek, die daaruit ontstond, was de politiek van „*de beweging alles, het einddoel niets*”.

De politiek van overeenkomst, de Real-politiek, het opportunisme als *methode* en *doel*.

Het *ministerialisme* als middel, en voor vele, bijna voor alle strebers¹⁾ doel. Welke uitwerking en invloed had deze opportunistische politiek in de arbeidersklasse? De arbeidersklasse, in haar meerderheid, door gebrek aan klaar inzicht en door de *vreeselijke druk*, zal steeds haar gewillig oor leenen aan de „*belofte-politiek*”. Nog altijd is het rijmpje waar:

Veel beloven en weinig geven

Doet het arme schaap in vreugde leven.

De opportunisten leerden haar: „Weest verstandig, kiest ons, wij zullen voor sociale wetgeving werken, wij zullen desnoods alles er voor opofferen(??)

Ongeacht dat ieder stuk *recht* en *welvaart* door *macht* veroverd, gereduceerd wordt tot zeer *miniem werkelijk voordeel* voor de arbeidersklasse, door de krachtiger tegentendenzen van het kapitalisme: *imperialisme, militairisme, belastingen, verduurdering der levensmiddelenprijzen, stijging van de levenseischen over het algemeen*, leerde die moderne opportuniteitspolitiek in de politieke- en in de vakbeweging een overeenkomstpolitiek. Nu is het een onweersprekelijke waarheid, dat overeenkomsten door mensen gemaakt worden, wel onder beïnvloeding van de machtverhoudingen, maar toch door menschenlijken wil. Die menschen, in casu, onze leidslieden, voor het overgrootste deel bezielde door deze opportunistische drijfveeren, brachten in de massa een odium:

Wij zullen het zaakje klaar spelen. De arbeidersmassa, uit oorzaak van zeer gekompliceerde factoren, liet en laat het aan de leiders over. De leiders voelen zich langzamerhand moderne priesters, wie hèn aantast begaat „*une crime de lèse majesté!*” zou Marx gezegd hebben. Zij gaan met diplomaten om en spelen

1) Een historisch-politieke beweging, die zich ontdoet van haar revolutionair karakter en doel, zal steeds een groote aantrekkingskracht voor de carrièrezoekers, ambituanten naar eer en geld hebben — in de Soc.-Dem. Arb. partij hebben er zich een legio genesteld in de laatste 20 jaar.

zelfs reeds de „diplomaten der arbeidersbeweging”.¹⁾

Evenals de burgerlijke diplomaten hebben deze socialistisch-bevlagde diplomaten een eigen *coulisse*, een *eigen internationale kanselarij*, vormen zij een *eigen beroeps-taaltje*.

„De geschiedenis herhaalt zich, eenmaal als grap en andermaal als tragedie” (Marx, 18e Brumaire).

Het is nog de vraag, of dit socialisten-diplomatenspel een grap of een tragedie was en nog is — ik geloof, een misdadig treurspel voor de arbeidersklasse.

Zij hebben de arbeidersklasse door deze politiek van de ideaal-loosheid *verslapt*. *Zij hebben* haar, de arbeidersklasse, van haar revolutionair sentiment *berooft*. *Zij hebben* door dat van-boven-af diplomaten spel, een blind vertrouwen, een cadaver-discipline in haar beweging gekweekt.

Zij hebben de fetisch: nationalisme in een revolutionair spraakgebruik (omdat het voor hun persoonlijke-diplomaten-doeleinden passend is) bemantelt!

Binnen de bourgeois-natie kunnen zij beroemdheden worden!

De debacle, het bankroet van dit politiek va-banque-spel dezer nieuwerwetsche diplomaten moest komen en de week van 26—30 Juli 1914 zal voor hun internationaal college, het socialistisch (?) Internationaal bureau, een onsterfelijke blaam blijven!

Zij, die bluffers, die *would-be* politiekers, dachten de bourgeois-diplomaten den baas te zijn en met hand-omdraaien hebben deze geraffineerde diplomaten hen als belachelijke en komisch-tragische politieke „*quantité négligéable*” op zij geschoven! Waren de gevolgen van deze politieke parvenu's politiek niet zoo dieptreurig, ze zou een smakelijk onderwerp voor een jaarlijksche revue van een of andere tingel-tangel zijn!

IV.

Zooals de fetisch „nationalisme” ontstond door het *groeps- en*

¹⁾ Wat Jean Jaurès in zijn laatste publieke redevoering in de „Cirque Royal” te Brussel heeft gezegd, hebben wij reeds in de inleiding medegedeeld en Mr. Troelstra heeft zichzelf in het begin van den oorlog een diplomatieke zending opgelegd!